

פרפראות

פאר

פרשת בא תשפ"ג

הבתים

שבתפילין

מרומזים כנגד

החושנים

פרפראות פאר

הבתים שבתפילין מרומזים כנגד החושים אות כג'

מפתח נושאים פרשת בא תשפ"ג

כב, ארץ זבת חלב ודבש מכוון למ"ש שהיו מסובין בבני ברק
כג, ד' פעמים נאמר חוזק יד בפרשת תפילין
כד, הבתים שבתפילין מרומזים כנגד החושים
כה, החושים הם הכלים ביד היצר הרע להכשיל בני אדם

א, שת"י אותתי ר"ת שבת תפילין מילה שהם ג' אותות

כתיב (שמות י"א), "אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שת"י אותתי אלה בקרבו",

יש לרמז בכתוב, כי הכבדת לב שונאי ישראל הוא, כדי לחזק קיום האותות שנתן הקב"ה לישראל, וכך הוא הרמז,

מבואר, כי הכבדת לבם של שונאי ישראל הוא **ע"ד הכתוב** (ישעיהו י"ה) "הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידם זעמי", **פירש"י**, **שבט אפי**, כי עשיתי את אשור שבט אפי, לרדות בו את עמי, **ומטה הוא זעמי** - בידם של בני אשור,

אך יבואו על עונשם, ע"ד הכתוב, (זכריה א' ט"ו), "אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה" **ופירש"י**, אשר אני קצפתי, על עמי מעט, **והמה עזרו**, על הקצף לרעה,

מבואר, כי שונאי ישראל היו מצירים לישראל וגוזרים עליהם בעיקר באותות שנתן הקב"ה לישראל שהם **שבת תפילין מילה**, שבת ומילה

כידוע שעל כך גזרו יונים, ובתפילין איתא בגמרא (שבת מ"ט ע"א), פעם אחת גזרה מלכות רומי הרשעה גזירה על ישראל, שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו,

א, שת"י אותתי ר"ת שבת תפילין מילה שהם ג' אותות
ב, קושיית המהרש"א מה פשע אברהם אבינו בכך שפרעה ליווהו
ג, ארבע מאות כנגד ארבע אמות
ד, השעבוד אצל פרעה היה לטובת ישראל מבן יהודע
ה, בענין ארבע מאות שנה
ו, גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים
ז, מעשה נורא בהבעל שם טוב הק' בביטול המקטרג בליל המילה
ח, מאתים ועשר כנגד פסע
ט, פדיון פטר חמור בגלל התשעים חמורים לובים
י, טעם לתשעים חמורים ולא חמור אחד מהם נשאתי
יא, ביאור ע"ד הנ"ל הצדיק אבד אלו התשעים חמורים שאיבד משה רבינו
יב, ביאור המילה וערפתו וחמור קשה עורף
יג, לכו נא הגברים ועבדו את ה' ביאור בדרך הלצה
יד, הפלא ופלא מצינו בדרשות הר"ן באמונה וההכנה לגאולה העתידה
טו, ומסיים הר"ן כי ראוי שנהיה סכלים ביותר בגאולה עתידה
טז, ביאור בדבר הקשה בברכת הלבנה
יז, מעיין המתגבר לב טוב ולפני מי אתה עמל הם מדה כנגד מדה בראב"ע
יח, ביאור כפ"פ למה ביקש רבי אלעזר בן ערך להתחיל מהחודש הזה לכם
יט, הרבותא של לא יחרץ כלב לשונו מבואר בספר פענח רזא בגי' דרכים
כ, מעשה בהינריך מלך צרפת שהכלב לא הצליח להציל אותו
כא, פרק האמונה שבפרשת בא מתוך דברי הרמב"ן

פרשת בא תשפ"ג
נראה, אמה בהיפוך האותיות מאה, ולכן כנגד
ארבע אמות זכה בשעבוד ארבע מאות, ע"כ
בבן יהודע,

"ש" שבת,
"ת" תפילין,
"י" מילה,

ד, השעבוד אצל פרעה היה לטובת ישראל מבן יהודע

עוד כתב בבן יהודע, כבר ביארתי לעיל דעיקר
הגזרה של שעבוד ארבע מאות שנה היתה
בשביל טעם ידוע, אך היה אפשר לקיים זה
אצל מלך אחר, וזכה פרעה שיהיה השעבוד
בארצו בשביל שכר לוויה,

וגם זה היה לטובת ישראל באם היה השעבוד
אצל מלך אחר לא היה זדון לבו משיאו לעשות
קושי השעבוד שעשה פרעה, ולשעבדם גם
בלילות, ואז היה צריך להשלים ת' שנה
שלמים, אך עתה שזכה פרעה להיות שעבוד ת'
שנה, אפילו הרויחו ישראל לצאת בחצי הזמן
כי היה קשה ורע ביותר שעשה קושי השעבוד
ביותר ואז קושי השעבוד השלים המנין, עכ"ד
בן יהודע

ה, בענין ארבע מאות שנה

דברי העיון יעקב

כתב העיון יעקב על עין יעקב (סוטה מ"ו ע"א)
בשביל ארבע אמות שליווהו פרעה לאברהם
נשתעבדו בניו ארבע מאות שנה, וע"ד הדרש
אמרתי שזה הוא הטעם,

דאיתא במדרש (שמות רבה ריש פ' בשלח פ"כ אות
ג) ויהי בשלח אין שלוח אלא לוויה לפי שהיה
רוצה לחזור ולשעבד בישראל בשכר לוויה,
לכך ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כדי
שיהא הלוויה שלו ללא צורך, וזה כי קרוב הוא
שיחזרו למצרים לשעבוד, ע"כ בעיון יעקב,

דברי האור החיים

כתב האור החיים (שמות פרק יג פסוק יז) עוד
ירצה, על דרך אומרם ז"ל כי פרעה עשה
לישראל לוויה, ולפי זה יגיד הכתוב צער
הנמשך להם מזה, ואמר ויהי לשון צער לסיבת
שלח פרעה, כי יצטרך הדבר להיות שיטול
שכר פסיעותיו. וצא ולמד משכר פסיעות של
אותו רשע נבוכדנצר (סנהדרין צ"ו א) וכל שכר
שיקצוב לו ה' יהיה גורם רעה לשונאיהם של

יו"ד הוא סוד המילה כדאיתא בזוהר הק'
בפרשתנו (פרשת בא דף ל"ו עמוד א'), מאי
דכתיב (שמות י"ב כ"ב) "ופסח ה' על הפתח",
מאי "על הפתח", ופסח ה' עליכם מבעי ליה,
אבל, "על הפתח" על הפתח ממש, זהו פתח
הגוף, ואי זהו פתח הגוף, הוי אומר זו מילה,
עיי"ש באורך,

ותא חזי, עד לא אתגזר אברהם הוה אטיס
וסתים מכל סטרוי, מדאתגזר אתפתח מכלא,
ולא הוי אטיס וסתים כקדמיתא, (עד שלא
נימול האדם הוא אטום וסתום מכל בחינותיו בין
גופו ובין בנפשו, מצד החומר הגובר עליו, ומשנימול
נפתח בכל בחינותיו בין בגופו ובין בנפשו, והיינו
רזא דתנינן (בראשית י"ח א') והוא ישב פתח
האהל, משום דאתגליא יו"ד, עכ"ל הזוה"ק,

מבואר, שהאות יו"ד הוא סוד המילה, (עין
עוד, ילקוט ראובני ערכים, ערך מילה, אות י"ט)

וזהו הרמז הכבדתי את לב פרעה ועבדיו
כלומר לבם של שונאי ישראל כדי שיתחזקו
ישראל בקיום האותות. וזהו למען שת"י
אתתי אלה בקרבנו,"

ב, קושיית המהרש"א מה פשע אברהם אבינו בכך שפרעה ליווהו

כתב המהרש"א (סוטה מ"ו ע"ב ד"ה בשביל די
פסיעות נשתעבד בבניו) וכי מה פשע אברהם
שפרעה ליווהו, אלא צ"ל כי השיעבוד ודאי
לא היה בשביל זה, השיעבוד נגזר בגזירת בין
הבתרים בשביל שאמר במה אדע גוי, אלא
שלא זכר שם אצל מי יהיו משועבדים ובזכות
הארבע פסיעות שליווהו פרעה זכה שאצלו
יהיו משועבדים ודו"ק: עכ"ל המהרש"א.

ג, ארבע מאות כנגד ארבע אמות

כתב הבן יהודע (סוטה מ"ו ע"ב) בשביל ארבע
אמות/פסיעות שלוהו פרעה לאברהם אבינו
נשתעבד בבניו ארבע מאות שנה,

ישראל, אשר על כן נתחכם ה' ובטל מצותו ממנו ונתחכם שלא הולכים דרך קרוב, **שמן הסתם לשם יערים פרעה ללותם** ובוה בטלה מחשבתו כאילו לא ליוה אותם. ע"כ באור החיים,

ישראל, אשר על כן נתחכם ה' ובטל מצותו ממנו ונתחכם שלא הולכים דרך קרוב, **שמן הסתם לשם יערים פרעה ללותם** ובוה בטלה מחשבתו כאילו לא ליוה אותם. ע"כ באור החיים,

דברי הרי"ף

כתב הריף על עין יעקב (הרה"ג יאשיהו פינטו זצ"ל), בשביל ד' אמות שליוהו פרעה לאברהם נשתעבדו, יש לתת קצת טעם מה ענין השעבוד לבניו של אברהם בשביל הלויה,

שהרי כל המלוה את חבירו אין חבירו היוצא לדרך ניזוק כדאמרינן בסמוך, ואפשר שמתוך ששלח פרעה אנשים ללוות את אברהם בא אברהם שלם בממונו דכתיב (בראשית יג) ואברם כבד מאוד וגו',

ושמא אם לא היו מלויים אותו היו שודדים כל כסף וזהב שהביא אברהם, וכיון שלא היה רכושו של אברהם לא היה דוחה ללוט מעמו, כי מסיבת רוב המקנה לא נשא אותם הארץ לשבת יחדיו,

ואילו לא פירש לוט מעם אברהם לא היה מתלוה עם אנשי רשע אנשי סדום, ולא היה צריך אברהם לרדוף אחרי המלכים שהרי לא רדפם אלא בשביל לוט,

ואילו לא היה לוט נוסע מקדמונו של עולם לא היה אברהם מטיח דברים ואומר הן לי לא נתת זרע ומי יירשני, וחוזר לומר במה אדע כי אירשנה עד שגזר עליו הקב"ה ידוע תדע כי גר יהיה זרעך ד' מאות שנה, הרי שעיקר הדברים נמשכו ממה ששלח פרעה אנשים ללוות לאברהם, **עכ"ד הרי"ף**,

דברי העץ יוסף

נשתעבדו בניו ד' מאות שנה, ואף שגזירת בין הבתרים ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה היה כשהיה אברהם בן ע' שנה כדאיתא בסדר

עולם פ"א, וכשהלך אברהם למצרים וליווהו פרעה היה זה רק כשהיה בן ע"ה כמו שכתבתי שם בסדר עולם בענף יוסף ע"ש

יש לומר דהגזירה היה יכול להתקיים במלך אחר, דבארץ לא להם גזר לא במצרים, ומפני הלויה זכה הוא בשעבוד,

ו, גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים

כתיב (שמות י"ב ו') "והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה",

כתב רש"י, למשמרת זה לשון בקור, שטעון בקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטה, ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים, מה שלא צוה כן בפסח דורות,

היה ר' מתיא בן חרש אומר, הרי הוא אומר (יחזקאל טז ח) "ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים", הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (יחזקאל ט"ז ז') "ואת ערום ועריה", ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה, שמלו באותו הלילה, שנאמר (יחזקאל ט"ז ו') מתבוססת בדמך בשני דמים, (וכבר הקשו בזה, הרי אין מלים בלילה)

ואומר (זכריה ט יא). "גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו", **עכ"ל רש"י**,

במכילתא (פרשת בא פרשה ה'), **איתא לדרשה** של ר' מתיא בן חרש המובא ברש"י, וכן **בילקוט שמעוני** (שמות פרשת בא אות קצ"ה) **איתא לדרשה** של ר' מתיא בן חרש, אך בשתי מדרשים אלו לא נאמר שמלו באותו הלילה,

על הפסוק, (זכריה ט יא) "גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו"

כתב בתרגום יונתן אף אתון די על דמא אתגזר לכו קים פרקית יתכון משעבוד מצראי,

רש"י פירש, (זכריה ט יא) בזכות דם הברית שנזרק עליכם בסיני,

כתב במרכבת המשנה על המכילתא, ד"ה ואומר גם את בדם בריתך, כתרגומו דקאי

מאוד כי לא יקראנו אסונו גם בלילה הזאת, ואיני יודע שום סיבה לזאת,

אגאולת מצרים, ולא כפירש"י דקאי אדם ברית דסיני,

ואמר לו הבעל שם טוב אל תפחד כלל, הכן עצמך מחר לברית מילה כי אנוכי בעש"ט מבטיחך כי יחיה הנער בלי שום אסון, ולב בעל הברית פחד ורחב ויאמר לו יהי כדבריכם, מחצית הוני אתן לכם ואת ה' אשבח כל ימי, ויען לו אין חפצי בהון רק תתן פדיון תיכף כו"כ,

לפ"י? יש להבין דברי רש"י, למה הוסיף רש"י הדבר הקשה שמלו באותו הלילה, מה שלא נאמר במדרשים, ועוד לפירושו שהפסוק גם את בדם בריתך אינו מדבר בשעבוד מצרים אלא בדם ברית דסיני למה הביא ההמשך ואומר גם את וגו' אם אינו קאי אשעבוד מצרים,

יש לבאר דברי רש"י שמרמז על ליל המילה

יש לבאר בדברי רש"י, גם מה שאמר שמלו בלילה, וגם מה שהביא הפסוק "את בדם בריתך שילחתי אסיריך מבור אין מים בו",

כי בא לרמז, לואך נאכט שהוא לילה שקודם המילה, שבהכנה למצוות מילה של הלילה שקודם המילה, הנקרא וואך נאכט, הוא זמן של שלחתי אסיריך, כלומר, שאז צריך לבטל את המקטרגים הבאים לבטל מצוות מילה. וזהו, "גם את בדם בריתך שילחתי אסיריך מבור אין מים בו", שקודם המילה צריך לבטל את המקטרגים במצווה רבה זו.

וכמו שמצינו במעשה נורא שהיה אצל אור שבעת הימים, כדלקמן.

ז, מעשה נורא בהבעל שם טוב הק' בביטול המקטרג בליל המילה

מעשה שנסע הבעש"ט מביתו ותלמידיו עמו דרך ג' ימים רצופים, עד כי ביום ג' בערב באו לבית מלון אחד, לאיש עברי מחזיק את האראנדע (בית מרזח), והוא לא ידע את הבעל שם טוב ז"ל, וידרשו ממנו אם יוכלו ללון אצלו, ויאמר לא,

והמה ראו כי האיש טרוד מאוד, וגם ראו נרות הרבה דולקים, ויחקור הבעש"ט ז"ל מאתו מהות הדבר, ולא רצה הכפרי להגיד לו, ואמר לו, אם גם תדעו מה תועילוני, אחת אמרתי, אוי לי על שברי, לא קרה כאלה לשום אדם חוץ ממני, ויפצר בו הבעש"ט מאוד, ויספר לו,

כי הלילה אצלו וואך נאכט אשר צריך מחר להביא התינוק הנולד לו מאשתו לברית מילה כדת, וזה הוא בן חמישי אצלו אשר בהגיע חצות ליל הוואך נאכט גווע התינוק מבלי שום מחלה, ועתה כבר הגיע שעה תשיעית וירא

והכן שני אנשים חזקים יעמדו על רגליהם סמוך לעריסת התינוק ויחזיקו בידם שק פתוח, איש אחד יחזיק השק בשתי ידיו מעבר מזה והשני בבי' ידיו מעבר השני, ורק ישמרו עצמם מלהתנמנם אף רגע, ולהתלמידים ציוה הבעש"ט כי ישבו ללמוד, והוא בעצמו שכב על מטתו לנוח, אך הזהירם באם יפול דבר מה בהשק אזי תיכף יסגירו את השק ויאסרו אותו מלמעלה בחבל ויעירו את הבעש"ט אם יהיה ישן אז, והוא יאמר להם את אשר יעשו, והזהיר עוד הפעם לתלמידים ולהאנשים כי לא ישנו כלל וכן עשו,

ויהי כאשר הגיע השעה השתים עשרה בלילה ויתחילו הנרות לכבות והתאמצו התלמידים ולא הניחו, ובין כך ראו והנה חולדה גדולה נפלה בתוך השק, ויסגירו את השק ויאסרו אותו ויעירו את הבעש"ט,

ויצו הבעש"ט שיאסרו את השק הדק היטב ולשני האנשים צוה שיקח כל אחד בידו מקל אחד ויכו על השק בכל כחם וכן עשו עד אשר רמז להם הבעש"ט בידו, אח"כ צוה הבעש"ט להתיר השק ולהשליכו החוצה ויעשו כן,

והתינוק ראו אותו חי כי לא חסר לו מאומה, ויכינו עצמם על הברית מילה ויכבדו את הבעל שם טוב בכיבוד סנדק, ויעשו הברי"מ כדת,

ואחר הברית מילה ביקש הבעל ברית מהבעל שם טוב כי ימתין פה על הסעודה, ויספר לו כי האדון מהכפר איש רע הוא, והוא ירא ממנו ועל כן מוכרח הוא לילך אליו לנשוא אליו מיני מתיקה מהברית מילה, ויאמר לו הבעש"ט לך לשלום, ויבא הבעה"ב להאדון והנה הוא חולה שוכב במטה ועל פניו ציונים גדולים ממכות נמרצות, ויקבל האדון את הבעה"ב בסבר פנים יפות, וישאלהו מי הוא אצלך, ויאמר איש עברי מארץ פולניא בא אלי הלילה ונראה כי איש נכבד הוא והוא הציל את בני ממות, ויספר לו כל הנעשה בלילה לפי תומו,

ובעזר"ה כאשר הגיעו אל העיגול השני לא נשאר מהם שארית, וכן עשה המכשף שלשה פעמים ולא עלתה בידו,

אז אמר המכשף להבעש"ט, עתה רואה אני כי אפס כחי נגדך ועתה קח את נפשי כי ידעתי כי המת תמיתני ואנכי לא אנצל מידך,

ויען לו הבעש"ט אנכי הגדתי לך כי אינני מכשף כמוך ורק בעש"ט אנכי, ואם חפצתי לקחת נפשך כבר היית פגר מובס טרם ראית את פני והייתי יכול להורגך אז בלילה, אך העמדתיך, לבעבור תדע כי יש אלקים בארץ אשר כל העובדים אותו באמת לא יגורו ולא יראו ממכשפים, אך עכ"ז למען הראות לך כח ה' וגבורתו בלי התאמצות רבה, שא מרום עיניך והבט אל טוהר השמים כרגע, ויעשה המכשף כן וייעפו שני עורבים וכל אחד נקר

עין אחת מהאדון ונשאר עוור כל ימי חייו, וגם, כח הכישוף ניטל ממנו לבל יוכל עוד לעשות רעה עם שום אדם,

מעשה זה מובא בספר מגילת סתרים, מרבי יצחק יחיאל יהודא ספרין מקמרנא, בשם חמיו הר"ר אברהם מרדכי מפניטשוב, ובספר עדת צדיקים

ח, מאתים ועשר כנגד פסע

כתב העיון יעקב (סוטה מ"ו ע"ב) וע"י במדרש דברי הימים דלכך נשתעבדו רק **רד"ו שנים** לפי שיצחק נטל צ' לשמו ומחק משמו אות שי' ומה שנחסר משמו שהוא רד"ו נשתעבדו ישראל ולא יותר בזכותו שפחת את שמו ע"ש ע"כ בעיון יעקב,

עוד יש לומר ברמז למה יצאו במאתיים ועשר, לפי הגירסא בשביל ארבע **פסיעות** וכו', א"כ היה השיעבוד בשביל **שפסע** ארבע פסיעות, והמילה **פסע** בגימטריא מאתיים ועשר, ולכן היו רק **מאתיים ועשר**,

ט, פדיון פטר חמור בגלל התשעים חמורים לובים

כתיב (שמות פרק יג יב) והעברת כל פטר רחם לה' וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה', וכל **פטר חמור תפדה בשה** ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה, והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה

אז ענה האדון לך מהר לביתך ובקש את האורח שיבא אלי בלי ישונה, וילך הבעה"ב בפחי נפש ממנו כי ירא מאוד פן יקרא דבר מה להבעש"ט ז"ל, ויבוא לביתו ויחל פני הבעש"ט לבל ירגיז עליו ויספר לו מכל הנעשה בבית האדון, ויעץ להבעש"ט כי ישלח אליו משרתו לאמר כי אין לו פנאי וכי הוא רוצה תיכף לנסוע לדרכו,

ויען הבעש"ט אין אני ירא כלל ממנו אני אלך, ויהי אחר הסעודה הלך הבעש"ט אליו ויאמר לו האדון ידעתי כי אתה היית בעוכרי, אבל יכולת לי מאשר חטפתי פתאום ואנכי לא ידעתי שום דבר, אבל אם תרצה שנעמוד במלחמת הכישוף יחד ונראה מי הוא גדול בחכמה הזאת, אמתין עד שאחזור לאתני ואז נראה עם מי הכח, כי האדון הנ"ל היה מכשף גדול והוא הרג את כל בני המוכסן הנ"ל בכל חצות לילה כי היה רשע גדול, ויאמר לו הבעש"ט כן יהי, אך כי עתה נחוץ אני לדרכי וליום המוגבל פלוני אתה תאסוף כל החבירים שלך וגם אני אאסוף כל התלמידים שלי ואז נראה עם מי הכח,

אך זאת תדע כי אין אני מכשף כלל רק אנוכי איש קדוש בע"ש ואין אני ירא מהכישוף, ויגבילו יום אחד, ויתן הבעש"ט ערבון כי לא ישנה ויבא ליום המוגבל,

וכן עשה ויקח את תלמידיו אתו וילכו לשדה לבקעה רחבה, ויעשה הבעש"ט עיגול בתוך עיגול והוא עמד בעיגול התיכון והתלמידים עמדו בעיגול אחר, ויזהיר להם הבעש"ט כי יסתכלו בפניו ואם יראו השתנות בפניו אזי יהרהרו בתשובה כולם ולא יסיחו דעתם ממנו אף רגע,

והאדון הנ"ל עם כל המכשפים עשו ג"כ עיגול ויעמדו אלה נוכח אלה כל היום, וישלח האדון על הבעש"ט נחשים שרפים מראות איומות כל חיות היער בהמה רבה כאילו הלכו לבלוע אותם, ובהגיעם לעיגול הראשון של הבעש"ט היו כלא היה ולא נשאר מהם שריד, וכה עשה המכשף חליפות, פעם חיות היער פעם כלבים פעם נחשים, ולא יכלו לעבור את העיגול, אח"כ חגר המכשף שארית כחו וישלח עדר גדול מחזירי היער בגעייתם, והיו זורקים אש מפיהם, והם עברו את העיגול הראשון,

ואז ראו התלמידים השתנות בפני הבעש"ט ויהרהרו כולם בתשובה ויקראו אל ה'

עוד כתב בעיון יעקב (בכורות ה' ע"ב ד"ה צ' חמורים) ונ"ל מה"ט אמר משרע"ה לא חמור אחד מהם נשאתי כוונתו על אלו חמורים שעליהם נשאו ביזת מצרים והוא לא נטל כלום שעסק בעצמות יוסף והם נטלו גם חלקו אפי"ה לא נטל מהם כלום, **ע"כ בעיון יעקב,**

יא, ביאור ע"ד הנ"ל הצדיק אבד אלו התשעים חמורים שאיבד משה רבינו

כתיב (שמות י"ג י"ט), "ויקח משה את עצמות יוסף עמו",

כתיב (משלי י" ח') "חכם לב יקח מצות",

כתיב (ישעיה נ"ז א') "הצדיק אבד, ואין איש שם על לב",

משה רבינו נקרא חכם לב

איתא בגמרא (סוטה י"ג ע"א), תנו רבנן, בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה, והוא נתעסק במצות, שנאמר (משלי י" ח') **חכם לב יקח מצות, ע"כ,**

תשעים חמורים כנגד משה רבינו שהיה צדיק

איתא בגמרא (בכורות ה' ע"ב), אמר ר' חנינא, שאלתי את ר' אליעזר, מה נשתנו פטרי חמורים, (להיפדות, כמ"ש כל פטר חמור תפדה וגו') מפטרי סוסים וגמלים, א"ל גזירת הכתוב היא,

ועוד שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים, שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו **תשעים חמורים** לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים, ע"כ,

כתב בעל מגלה עמוקות, הטעם, שלכל אחד מישראל היו "תשעים" חמורים, משום שרכוש גדול היה כנגד משה, שהיה צדיק, לכן היה צדיק (תשעים) חמורים, (מובא בעיון יעקב בכורות ה' ע"ב)

ביאור הכתוב הצדיק אבד ואין איש שם על לב

לפי"ז ניתן לבאר את הכתוב, (ישעיה נ"ז א') "הצדיק אבד, ואין איש שם על לב", שמרמז על משה רבינו ע"ה, שנקרא חכם לב, משום

זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים,

ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה, על כן אני זבח לה' כל פטר רחם הזכרים, (אבן עזרא, מהמין הראוי לזבח), וכל בכור בני אפדה,

מבואר, בתורה, שהטעם לפדיון ולזביחת הבכורים, הוא משום הריגת הבכורים,

יש לדעת, למה בציווי נכללו, בכור בהמה, בכור אדם, ופטר חמור, ובנתנית טעם לפדיון הבכורים התורה מונה רק בכור בהמה, ובכור אדם, ואילו פטר חמור לא נכלל בנתנית טעם לפדיונו,

וצריך לומר, דלפיכך לא כלל פטרי חמורים, כשנתן טעם, בגלל הריגת הבכורים במצרים, דמטעם אחר זכו פטרי חמורים להפדות,

כאיתא בגמרא בכורות (דף ה עמוד ב) שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא: מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים? א"ל: גזירת הכתוב היא, ועוד, שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו **תשעים חמורים** לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים.

מבואר, שטעם לפדיון פטר חמור, אינו, כי נהרג כל בכור, אלא משום שסייע להוביל כספם וזהבם של בני ישראל.

י, טעם לתשעים חמורים ולא חמור אחד מהם נשאתי

כתב בעל מגלה עמוקות, (מובא בעיון יעקב בכורות ה' ע"ב) הטעם, שלכל אחד מישראל היו "תשעים" חמורים, משום שרכוש גדול היה כנגד משה, שהיה צדיק, לכן היה צדיק (תשעים) חמורים,

כתב העיון יעקב (בכורות ה' ע"ב ד"ה צ' חמורים) **ואפשר לומר לפ"ז,** כפשוטו דהרכוש גדול היה שלא יאמר אותו צדיק אברהם כדאי בברכות ט' לכך לזכר זאת צ' חמורים,

ביאור העיון יעקב בלא חמור אחד מהם נשאתי

כתב הר"ן בדרשות, (סוף הדרוש האחד עשר), **מצינו**, בכל מה שאמר הקב"ה למשה רבינו, ומשה רבינו אמר לבניי ולפרעה, **ישנם דברים הנראים ואינם מובנים**, ומדייק הר"ן כמה קושיות שיש לשאול,

קושיא א', למה יאמינו יותר בקריעת ים סוף, ממה שהאמינו בכל האותות,

כתיב (שמות ד' ל'), "וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האתת לעיני העם, **ויאמן העם** וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את עניי ויקדו וישתחוו, **ולאחר קרי"ס כתיב** (י"ד ל"א) "וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה ה' במצרים וייראו העם את ה' **ויאמינו בה'** ובמשה עבדו",

וקשה, כי למה יאמינו בו יותר בקריעת ים סוף, ממה שהאמינו בו בכל האותות שעשה במצרים, שכלם היו יוצאים מטבעו של עולם ומנהגו,

קושיא ב', מאי טעמא לגנוב דעתו של פרעה, **לאחר שאמר**, (שמות ג' ט"ז) "לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אליהם, **פקוד פקדתי אתכם** וגו' ואומר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ זבת חלב ודבש",

מאי טעמא לגנוב דעתו של פרעה כלל, שיאמרו לו, אלקי העברים נקרא עלינו נלכה נא דרך שלשת ימים, והנה זה דרך העבדים שאין ידם תקיפה שרוצים לברוח ומתנכלים על אדוניהם לברוח, ולמה משה ואהרן שהיו שלוחי ה' לא יאמרו אל פרעה ביד רמה שהגיע קצם של ישראל ליגאל, ושלא ישתעבד בהם עוד, **היז ה' תקצר מהכניע לבו של פרעה להודות הדבר**, גם כי יאמרו אליו בפירוש, הלא אם לא יספיקו בזה עשר מכות שהביא עליו, יוסיף עוד עליהם כהנה,

וזה באמת ענין, שראוי שישתפקו ממנו ישראל בשליחותו של משה, ואע"פ שהאמינו בו במשה בתחלה על פי האותות כמו שאמר, (שמות ד' ל'), **ויאמן העם**, היה להם להסתפק, אם הוא שליח ה' יתברך כמו שאמרנו, **למה ירא מהגיד לפרעה הדבר כמו שהוא**,

קושיא ג', למה לא אמר משה לפרעה **תן לנו שכרנו שנשתעבדתם בנו**, באמרו (י"א ב'), "דבר נא באזני העם וישאלו". וזה באמת יראה ענין זר מתמיה מאד,

שכולן נתעסקו בשעת יציאת מצרים עם **התשעים** חמורים, ומשה רבינו נתעסק בעצמות יוסף, **כדאיתא בגמרא**, א"כ משה רבינו איבד את **הצדיק** חמורים, וזה הרמז,

"**הצדיק אבד**" "ואין איש שם על לב", שאף איש לא בא ליקח מצוות ולהיקרא **חכם לב**, וזהו הרמז בפסוק, "**הצדיק אבד**, ואין איש שם על לב".

יב, ביאור המילה וערפתו וחמור קשה עורף

כתיב (שמות פרק יג פסוק יג) "וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה **וערפתו** וכל בכור אדם בבניך תפדה", **רש"י** וערפתו - עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו. **אבן עזרא** (שמות פרק יג פסוק יג) וערפתו. אמר אבו שרי כי פירוש **וערפתו** תכתוב על **ערפו** קדש. והאומר כזה, אומר אני שהוא **חמור קשה עורף**,

יג, לכו נא הגברים ועבדו את ה' ביאור בדרך הלצה

כתיב (שמות י" י"א) "לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה', כי אתה אתם מבקשים,

אפשר לפרש בדרך הלצה, כי יש וראה פרעה אצל איזה מאנשי בני ישראל, אשר לא היו מדקדקים בעבודת ה' כאחיהם, אבל מאוד היו מדקדקים על נשותיהם שהאשה תדקדק בכל הדברים השייכים לעבודת ה', והיה מבין בדרכם,

על זה אמר להם, לא כן, אלא, לכו נא אתם **הגברים** ועבדו את ה', כי **אותה** אתם מבקשים, כלומר כי **אותה את האשה**, אתם מבקשים שתעבוד את ה', וזהו, לכו נא **הגברים**, כי **אותה** אתם מבקשים,

יד, הפלא ופלא מצינו בדרשות הר"ן באמונה וההכנה לגאולה העתידה

בדרשות הר"ן מצינו יסוד מוצק בדרך האמונה שיש להאמין בדרך לגאולה הנלמד מפרשתנו

ולזאת הסבה עצמה, צוה, "וישאלו איש מאת רעהו". שעם היות שממונם היה מותר להם ויכולין לקחתו ביד רמה, צוה שיבאו בעקבה, שאע"פ שיראה זה לישראל דבר זר,

וזה אמרו, "דבר נא באזני העם", ואין נא אלא לשון בקשה, והוא כאמרו ידעתי שהם אנשי חיל שלא יחפצו במרמות ותוך, עם כל זה תחלה פניהם בשמי שיעשו ככה ולא ישאלו למה, וכאשר הוגד למלך מצרים ולעמו, שישראל בורחים אין ספק שחשדום כאנשי דמים ומרמה, שאם לא כן למה יתנכלו אליהם בדברים האלה, וכל זה הגיעם בלי ספק לרדפם, שאלו אמר משה תחלה שישלחם ולא ירדפם עוד, ושיתנו להם שכרם גם כן, אין ספק שאחרי היות כן לא היו זזים ממקומם. וכוונת כל אלו הדברים היתה נעלמת מישראל ואולי גם ממשה,

ומבאר הר"ן מה נתגלה לישראל בקי"ס שלא נתגלה להם קודם

ולסבת כל זה, היה ראוי שיסתפקו ישראל בשליחותו של משה, אע"פ שהאמינו בו

בתחלה, והוא שרמז ואמר, "וירא ישראל את היד הגדולה" כלומר, אז הכירו שכל מה שהיו מופלאים ממנו תחלה ומסתפקים בו, לא היה רק לסבב שמצריים עצמם יכנסו בים, ולזאת הסבה בעצמה הוא שכתוב בקריעת ים סוף "ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה" ואין ספק כי הרוח הזה לא היה מספיק לקרוע את הים, אבל רצה השייית להטעות פרעה שיחשוב שהפעל ההוא היה טבעי לא נס, שאלולי היה חושב כן לא היה רודף אחריהם, ואין להפליא, איך היה מדרכי ה' ית' להטעותו בזה, שהוא הטעהו ביותר מזה, כשצוה שיחנו ישראל לפני פי החירות כדי שיאמרו יראתם תבעה עלבונם כמו שאמרו רז"ל והנה הותרו בזה ספקות רבות שראוי לכל משכיל שיספקו,

טו, ומסיים הר"ן כי ראוי שנהיה סכלים ביותר בגאולה עתידה

ומסיים הר"ן, והעולה מכל מה שכתבנו הוא, שמתחלה האמינו ישראל במשה על פי האותות, ומה שכתב בקריעת ים סוף "ויאמינו בה" ובמשה עבדו", הוא מה שהותרו מהם הספקות, ונתבררו להם המבוכות שנפלו באמצע, כי ישרים דרכי ה' נשגבים מאד, אשר אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצוא.

שאע"פ שאנשי מצרים היו חייבים להם שכרן, שנשתעבדו בהם, כמו שאמרו בסנהדרין (צ"א ע"א), לא היו ראויים לבא עליהם בעקבה ובדרכים של אנשי רמיה, שאפילו לא היתה ידם תקיפה וחזקה עליהם

לא היה ראוי לעשות כן, וכל שכן אחר שיד ה' יתברך תקיפה וחזקה עליהם, למה הוצרכו לעשות כן, כי אם לומר תנו לנו שכרנו שנשתעבדתם בנו כך וכך ממון, והרי אמרו חכמינו ז"ל (בבא קמא כ"ז ע"ב) אל תכנס לחצר חברך ליטול את שלך שלא ברשות שלא תראה עליו כגנב, אלא שבור את שניו ואמור לו שלי אני נוטל. וכל אלו הדברים מתמיהין בעצמם וראוי שיפול ספק מצדן לישראל בנבואתו של משה,

ומבאר הר"ן כי רצה הקב"ה שהמצריים בעצמם בבחירתם יכנסו במים וימותו שמה

אבל היתר אלו שני הקשרים הוא דבר אחד, שמדרכי ה' ית' הוא להביא עצות מרחוק להפיל שונאתו בדינו ולקחת נקמתו מהם,

כמו שאמר הנביא (ישעיהו כ"ה א'), "ה' אֶלְקֵי אֶתָּה

אֶרֻמְמָךְ אֹדְךָ שְׁמָךְ כִּי עֲשִׂיתָ פְּלֵא עֲצוֹת מִרְחוֹק אֲמוֹנָה אֲמִן",

רצה לומר שה' מביא עצות מרחוק להנקם מצריו להביא פלאיו על הדרך שהוא רוצה, וה' יתברך כוון ורצה לדון כל המצריים בדבר אשר זדו על ישראל, כמאמר יתרו (שמות י"ח י"א), עתה ידעתי כי גדול ה' וגו', ורצה להביאם בענין שהם בעצמם בבחירתם יכנסו במים וימותו שמה,

ואלו הודיע משה לפרעה, הענין בתחלה, שהגיע קצם להגאל, אין ספק שהיה מסכים בכך מתוקף המכות, ולא היה רודף אחריהם עוד, כי למה ירדפם, אחרי שבעודם ברשותו פטרם ושלחם מאתו, לכן לא רצה הש"י שיאמר משה לפרעה הענין כאשר הוא, אבל שיאמר שהם הולכים לזבוח דרך שלשת ימים, שכאשר יגידו לו אחר כך "כי ברח העם" יחשוב פרעה מה שחשב, והוא שחשב באמת, וכן היה ראוי אליו לחשוב, שכל מה שעשה משה רבינו עליו השלום לא בא מאת הש"י אבל נעשה בעקבה וברמיה, כי לולא כן למה יגנוב לבבו לאמר שאינם הולכים רק לזבוח,

בשמחה, כאשר יורים בהן יום יום שיאירו,
ויש ליישב,

איתא בגמרא (שבת פ"ח ב'), תנו רבנן, עלובין ואינן עלובין, שומעין חרפתן ואינן משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב

אומר (שופטים ה' ל"א), "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", ע"כ,

מבואר בדבריהם ז"ל, כי העושין מאהבה ושמחים ביסורים הם הדומין לשמש, אם כן אנו למידין כי השמש יוצאת להאיר בשמחה, אע"פ שנעשה הדבר ע"י יסורים,

לפי"ז מתורצת קושיתנו כפתור ופרח, דאע"פ שהשמש יוצאת להאיר ע"י יסורים, כאמרז"ל שבכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות, בכל זאת השמש יוצאת בשמחה, כמ"ש ששים ושמחים.

יז, מעיין המתגבר לב טוב ולפני מי אתה עמל הם מדה כנגד מדה בראב"ע

כתיב (שמות י"ב ב'), "החדש הזה לכם ראש חדשים",

איתא בגמרא (שבת קמ"ז ע"ב), אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, אסור לעמוד בקרקעיתיה של דיומסת (מעיין ששמו דיומסת) מפני שמעמלת,

אמר רבי חלבו, חמרא דפרוגייתא (יין ממדינת פרוגייתא) ומיא דדיומסת, קיפחו עשרת השבטים מישראל, **רבי אלעזר בן ערך** איקלע להתם, אימשיך בתרייהו, (אחר היין דפרוגייתא והמים של דיומסת) איעקר תלמודיה, **כי הדר אתא**, קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא "החדש הזה לכם", אמר "החרש היה לבם", בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה, ע"כ,

א"כ מצינו שלשה דברים בראב"ע,

א. שבתחילה היה נמשך אל המעיין,

ב. שהיה צריך לקרוא לכם, וקרא לבם,

ג. בתחילה היה מעמל במעיין, כאומרם ז"ל מפני שמעמלת,

והנה אנו רואים בגאולה זו של מצרים שבאותה עת בעצמו שהיתה הגאולה ממשמשת ובאה, היו רואים עצמם נגאלים, ועם כל זה היו רואים פעלים ומעשים שהם

סבת גאולתם, ואעפ"כ היו נלאים לעמוד על סבתם עד שגלה ה' ית' ענינם,

כל שכן אנחנו שראוי שנהיה סכלים יותר בגאולה עתידה, מפני זה כתב הרמב"ם ז"ל, שלא יודעו הדברים ההם איך יהיו עד שיהיו, עכ"ל הר"ן. (עיין אוה"ח פר שמות פרק ג' י"ח כדברים אלו)

טז, ביאור בדבר הקשה בברכת הלבנה

כל המברך על החדש בזמנו, כאילו מקבל פני שכינה

איתא בגמרא (סנהדרין מ"ב ע"א), אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן כל המברך על החדש בזמנו, כאילו מקבל פני שכינה, ומברך, ברוך וכו' אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם, חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, ששים ושמחים לעשות רצון קונם וכו', ע"כ, פירש"י, ששים ושמחים, כדכתיב (תהלים י"ט) "לשמש שם אוהל בהם, והוא כחתן יוצא מחופתו ישיש כגבור", מבואר, שהשמש יוצאת להאיר בשמחה, כשמחת חתן היוצא מחופתו,

איתא בגמרא (נדרים ל"ט ב'), מאי דכתיב, (חבקוק ג' י"א) "שמש ירח עמד זבולה", שמש וירח בזבול מאי בעיין, והא ברקיע קביעי, מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו, רבונו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים, ואם לאו אין אנו מאירים,

באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות, אמר להם, בכל יום ויום משתחווים לכם, ואתם מאירים, בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם, ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים, שנאמר (חבקוק ג' י"א) "לאור חציך יהלכו" ע"כ,

מבואר, כי הם יוצאים להאיר ע"י יסורים, א"כ יש להקשות, וכי לזה יקרא ששים ושמחים, ואיך אפשר לומר שהם יוצאים

מבואר א"כ שרבי אלעזר בן ערך, נקרא רבי **נהוראי**, על שם שהיה מנהיר עיני חכמים **"בהלכה"**,

לפי"ז צריך לומר, שחלק התורה של רבי אלעזר בן ערך, הוא חלק **ההלכה**, והחודש הזה לכס, היא **ההלכה הראשונה** שנצטוו בה ישראל, ושם מתחיל חלק **ההלכה** שבתורה,

מבואר א"כ, דלפיכך ביקש להתחיל **מ"החודש הזה לכס"**, משום שהוא חלק **ההלכה**, והוא חלק ראבי"ע בתורה, **כמבואר**, ולא מ"בראשית ברא אלוקים", שאין זה חלק **ההלכה**, ולא זהו חלקו בתורה.

ועוד יש לומר, החרש היה לבס, כלומר שהוא התעלם, מהחלק הראשון של התורה שהיה צריך לקרוא החודש הזה **לכ"ס**, **ה' ל' כ' ס'** ר"ת **כ"ח מ'עשיו ה'גיד ל'עמו**

יט, הרבותא של לא יחרץ כלב לשונו מבואר בספר פענח רזא בג' דרכים

בספר פענח רזא, (בשם הגדולים חלק ספרים מערכת פ אות קכג) כתב, ספר קטן על התורה. ובו פנינים מדברי התוספות והראשונים ועל הרוב מזכיר ר"י מאורלינש, רבינו בכור שור, ספר הגן, ר"י החסיד, **חיברו רבינו יצחק בר יהודה הלוי** נכדו של מה' שמואל מפלייזא שמביאין הפוסקים, כ"כ בהקדמת קצור שזרחי. וכתב **סדר הדורות** שיש בו הגהות הגאון מה' יצחק כ"ץ חתן הגאון המהר"ל,

שלושה טעמים כתב ברבותא שלא חרץ כלב לשונו כתיב (שמות י"ב, מ"ו) **"ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו"**, כתב בספר **פענח רזא** שלושה טעמים לרבותא, של לא יחרץ,

א. אע"פ שהיה בחצי הלילה שהוא באשמורה שניה, ואיתא בגמרא (ברכות ג' ע"א) שאז **כלבים צועקים**,

ב. מהר"ר חיים בשם רבינו שמואל, אע"פ שכשמלאך המות בעיר **כלבים צועקים**, כדאיתא בגמרא (בבא קמא ס' ע"ב) תנו רבנן כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר,

ג. וי"מ שהרבותא הוא שאע"פ שהעיר היתה אז מלאה נבלות.

כנגד שלושה דברים אלו מצינו שלושה דברים אחרים אצל רבי אלעזר בן ערך במדה כנגד מדה

א. (אבות פרק ב' מ"י) חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, והוא היה מונה שבחן, רבי אלעזר בן ערך, **מעיין המתגבר**. והוא כנגד עניין **המעיין**,

ב. (אבות פ"ב מ"ג) איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אלעזר אומר, **לב טוב**, איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רבי אלעזר אומר, **לב רע**. וזהו כנגד עניין **הלב**, שקרא **לבס** ולא לכס,

ג. (אבות פ"ב מט"ו) הם אמרו שלושה דברים. רבי אלעזר אומר, ודע לפני מי אתה **עמל**. וזהו כנגד **העמל**, שאמרו מפני **שמעמלת**,

יח, ביאור כפ"פ למה ביקש רבי אלעזר בן ערך להתחיל מהחודש הזה לכס

איתא בגמרא (שבת קמ"ז ע"ב), רבי אלעזר בן ערך, קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא **"החדש הזה לכס"**,

יש לשאול, למה ביקש רבי אלעזר בן ערך לקרוא **"החודש הזה לכס"**, ולא ביקש להתחיל בתחילת התורה, **"בראשית ברא אלוקים"**, שהוא תחילת התורה,

ביאור הקושיא כפתור ופרח

איתא במדרש, ילקוט שמעוני (שמות י"ב רמז קפ"ז), **"החודש הזה לכס"**, אמר ר' יצחק, לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכס, שהיא **מצוה ראשונה** שנצטוו בה ישראל, ולמה התחיל מבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים,

איתא בגמרא, (שבת קמ"ז ע"ב), רבי נהוראי אומר, הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבא אחריו שחבריו יקיימוה בידך, ואל בינתך אל תשען, תנא, **לא רבי נהוראי** שמו אלא **רבי אלעזר בן ערך** שמו, ולמה נקרא שמו רבי נהוראי, שמנהיר עיני חכמים **בהלכה**, ע"כ,

והמלך לא הרגיש להתבונן בחדוש הזה, ולא שם לב מה זה ועל מה זה עשה הכלב ההוא ככה, אלא אדרבה אמר לסגור את הכלבים בחדר השני כדי שימתיק סוד עם הכומר הבא אליו, ולא תבלבלהו נביחת הכלב ההוא, וכן עשה עבד המלך הוליך הכלבים ההם לחדר השני וסגר בעדם, **אך עם כל זה חמת הכלב ההוא לא שככה, ויוסף לנבוח בקול גדול ולא יסף**, ומה דביני וביני בעת ההיא עשה הכומר מגמת לבבו ודקק את המלך בחרבו פעמים ויפול שדוד מתגולל בדמו, ע"כ.

ועל זה הדבר הנפלא שנמצא בהרגשת הכלב אמרתי כמה גדולים דברי רז"ל שאמרו (בספר בן סירא בא"ב) כלב כולו לב, שהרגיש מרתחת דם פני הכומר שבעבור שפוך דם נפש אדוניו המלך הוא בא, ולכך עשה מה שעשה בהשתערוותו על הכומר, **ובחריצת לשונו**, כדי שירגיש המלך ברעה הבאה אליו מאת הכומר וישמר ממנו, **עכ"ל בן יהודע**.

עיי"ש עוד במה שהביא באותו ענין. (עיינן מהרש"א סנהדרין צ"ז ע"א ד"ה פני הדור כפני הכלב ובירושלמי תרומות פרק ח' סוף הלכה ג' ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו זה כלב),

כא, פרק האמונה שבפרשת בא **מתוך דברי הרמב"ן**

מדברי הרמב"ן סוף פרשת בא, רמב"ן (פרשת בא פרק יג פסוק טז) וכ"כ, ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות. הנה מעת היות ע"ג בעולם מימי אנוש החלו הדעות להשתבש באמונה,

וכאשר ירצה האלקים בעדה או ביחיד ויעשה עמהם מופת בשנוי מנהגו של עולם וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוך מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול.

ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח יח), להורות על **ההשגחה**, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם ט כט) למען תדע כי לה' הארץ, להורות על **החידוש**, כי הם שלו שבראם מאין ואמר (שם ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. להורות על **היכולת**, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו, כי בכל זה היו המצריים מכחישים או מסתפקים. אם כן **האותות**

עוד יש לומר ע"ד כלב כולו לב

מבואר, כי הכלב הוא הבע"ח הנאמן ביותר לאדונו, לשומרו מפני כל מי שבא להרע לאדונו, ואז יחרץ הכלב לשונו להבריח את המרע לאדונו, לפי"ז אפשר לומר כי לבני ישראל לא יחרץ כלב לשונו גם אם הישראלי בא לקום על אדונו המצרי של הכלב,

כ, מעשה בהיינריך מלך צרפת **שהכלב לא הצליח להציל אותו**

ע"ד בן סירא כלב כולו לב המבואר לעיל יש להביא

מספר בניהו בן יהודע (הוריות דף י"ג ע"א) **כתב**, וכן הדרך שהכלב מכיר את בעליו והולך אחריו לכל מקום שהוא הולך ומשמרו, והנה הכרת הכלבים לבעליהן ותוקף החברה והאהבה שביניהם רבו הסיפורים בהם וכולם פלאות המה פלאי פלאות,

ובספר **תולדות הטבע** הביא כמה סיפורים על זאת, ובכלל הביא דבר אחד **פלא על זמן היינריך מלך צרפת** שהיה אוהב כלבים הרבה ויבחר בשלשה כלבים קטנים להיות הם שומרי ראשו, והם אהבו מאד את אדונם ולימדום לעמוד על המשמר כאנשי חיל אצל מטתו של המלך, והיה שם מונח כלי מראה השעות שהיה בו פעמון המכה בכל שעה ושעה וכאשר האחד עומד על משמרתו אז האחרים ישנים ובעת שמכה הפעמון יבא זה המקיץ ונושך לאט באוזן חבירו הנרדם להודיעו כי הגיעה עתו על פי הסדר לעמוד אחריו על המשמר, וכן על זה הדרך ככה המה עומדים על משמרתם כל הלילה חליפות עד הבוקר, ומעולם לא היה למלך שומרים נאמנים כמוהם,

ויהי היום ויבא כומר גדול להרוג את המלך בסתר, ויבא אל חדר המלך למסור לידו מכתב אחד אשר זה היה לו כסות עינים למחשבתו הרעה ותרמית לבו, וקם הכלב מן שלשה הכלבים הנזכרים העומדים בחדר המלך וישתער על הכומר ממקום משמרתו לגלות חטאתו הצפונה בלבבו, והיה דבר זה לפלא כי הכלב הזה תמיד לא עשה רעה לכל איש הבא חדרה אל המלך, והנה עתה התמרמר פתאום בחמה שפוכה התגעש וחרץ לשונו,

והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כלה,

כוונת היצירה

וכוונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין לקל עליון בתחתונים "חפץ" מלבד, שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו,

שכולם ניסים אין בהם טבע

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, ע"כ מדברי הרמב"ן,

יש לרמז, שאין לאדם חלק, ע"ד הכתוב כי חלק טוב נתתי לכם,

כב, ארץ זבת חלב ודבש מכוון למ"ש

שהיו מסובין בבני ברק

כתיב (שמות י"ג ה') "לתת לך ארץ זבת חלב ודבש, ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה", פירש"י, העבודה הזאת - של פסח, איתא בהגדה מעשה בר"א ור' יהושע וראבי"ע ור"ט ור"ע שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביצ"מ כל אותו הלילה,

טעם למה שהיו מסובין בבני ברק דייקא

איתא בגמרא, (כתובות קי"א ע"ב) רמי בר יחזקאל איקלע לבני ברק, חזנהו להנהו עיזי דקאכלן תותי תאיני, וקנטיף דובשא מתאיני, וחלבא טייף מנייהו, ומיערב בהדי הדדי, אמר היינו זבת חלב ודבש, מבואר, דבני ברק הוא מקום זבת חלב ודבש,

ומכיוון ורצו לקיים את העבודה הזאת של פסח במקום שאמרה תורה ארץ זבת חלב ודבש, ולדברי חז"ל זהו בני ברק, לפיכך היו מהדרין להיות מסובין בבני ברק.

כג, פעמים נאמר חוזק יד בפרשת

תפילין

שמות (יג ג) "כי בחזק יד הוציא יקוק אתכם מזה"

שמות (יג ט) "כי ביד חזקה הוצאך יקוק ממצרים",

שמות (יג יד) "בחזק יד הוציאנו יקוק ממצרים".

שמות (יג טז) "כי בחזק יד הוציאנו יקוק ממצרים",

יש להבין, (נשאלתי ע"י ר' יט"ק) למה צריך לכתוב ד' פעמים בפרשה אחת חוזק יד

יש לבאר כדלהלן

כד, הבתים שבתפילין מרומזים כנגד

החושים

טור או"ח סי ל"ב, ויעשה ד' בתים מעור אחד בשל ראש, ובשל יד יעשה בית אחד מעור אחד,

פרישה על או"ח סימן לב

(לד) ויעשה ארבעה בתים. ז"ל מורי הגהת סמ"ק, למה ארבעה בתים לשל ראש נגד ארבע הרגשות שבראש חוש הראייה חוש השמיעה חוש הריח חוש הטעם ואחד לשל יד שבו הרגש אחד חוש המישוש ועל כולם מברך לבוראו עכ"ל,

מבואר כי הבתים שבתפילין מרמזים לחושים של האדם,

כה, החושים הם הכלים ביד היצר

הרע להכשיל בני אדם

כתב בעל עקידת יצחק, כי החושים הם הכלים של היצר הרע שבהם הוא משיל את בני האדם בחטא,

רמז בגימטריא מצאנו להנ"ל

ראשי תיבות של החושים הם ש"ר מט"ר, ש'מיעה, ר'איה, מ'ישוש. ט'עם, ר'ית, גימטריא של ש"ר מט"ר = 749 וזהו הגימטריא של,

ובז"ה ה"ם הכלי"ם דיצ"ר הר"ע = 749

לפי"ז יש לבאר, דלזה רמזו במילים ביד חזקה, כנגד החושים שאחד ביד, והארבעה בראש, ויש להתנגד ליצר הרע בכח התפילין ביד חזקה, לפיכך נכתב ד' פעמים.

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק פקס 03-6161555 נייד 0527-616166 מייל y0527616166@gmail.com